

okoljski
center

GREENPEACE

Stališče nevladnih okoljskih organizacij do dokumenta »Izhodna strategija«

Nevladne okoljske organizacije smo preučile izhodno strategijo, ki jo je pripravila Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve (SVREZ) januarja 2010. *Menimo, da je v naslednjih programih, na katere je treba gledati kot na celoto, visok zaposlitveni potencial. Vsaka resno zasnovana izhodna strategija jih mora zato v celoti upoštevati:*

- 1) Spodbujanje ukrepov učinkovite rabe energije (URE) in obnovljivih virov energije (OVE) v javnem in zasebnem sektorju.
- 2) Učinkovito rabo energije se mora postaviti za eno izmed ključnih prioritet razvoja Slovenije in vključiti v scenarije razvoja v nastajajočo Strategijo razvoja Slovenije.
- 3) V okviru akcij za učinkovito rabo energije pristopiti k sistematični energetske sanaciji obstoječega stavbnega fonda; predvsem tistega grajenega med leti 1955 in 1980. S tem bomo dosegli več ciljev sočasno. Zmanjšali bomo rabo energije, emisije toplogrednih plinov, energetske revščine in povečali zaposlenost v gradbeništvu.
- 4) Programi spodbujanja URE in OVE ukrepov zahtevajo povečanje sredstev za raziskave in razvoj na področju zelenih tehnologij. Spodbuditi je treba interes obstoječih in nastajanje novih podjetij za storitve in proizvodnjo opreme za zelene tehnologije (URE in OVE), kar lahko omogoči kreiranje velikega števila perspektivnih delovnih mest.
- 5) Posodobitev in razvoj električnega omrežja v smeri pametnih omrežij, s podpiranjem enostavnega vključevanja in komuniciranja z distribuiranimi proizvajalci.
- 6) Energetska strategija Slovenije ne sme iti v smeri zniževanja cen energije temveč mora cena energije vključevati vse eksterne stroške.
- 7) Spodbujati je treba fiskalne ukrepe, ki gredo v smeri zelene davčne reforme. Delo se mora davčno razbremeniti. Davčna obremenitev se mora prevaliti na rabo netrajnostnih virov energije in neobnovljivih naravnih virov.
- 8) Posodobitev izobraževalnega sistema:
 - a) ki v obstoječi srednje, višje in visokošolski predmetnik vnese več okoljevarstvenih in praktičnih zelenih tehnoloških vsebin;
 - b) ki mlade spodbuja k vpisu na naravoslovno-tehniške fakultete s posodobljenim predmetnikom, ki upošteva sodobne trende v Evropi in v svetu;
 - c) ki spodbuja vseživljenjsko učenje s poudarkom na poklicnem usposabljanju za zelene tehnologije ter na kvalitetni izpeljavi energetske sanacije obstoječih stavb;
 - d) ki dviguje praktično usposobljenost za kakovostno pripravo in izvedbo projektov na področju energetske učinkovitosti in zelenih energetskih tehnologij ter njihovega umeščanja v zasebne in javne objekte (arhitekti, projektanti, monterji, nadzorniki, odločevalci idr.).

- 9) Pripravijo in izvršujejo naj se programi, namenjeni socialno šibkejšim gospodinjstvom, ki več kot deset odstotkov svojega družinskega proračuna namenijo oskrbi z energijo (energetska revščina). Ti programi naj vključujejo organiziranje javnih del, soseske pomoči in drugih oblik aktivne politike zaposlovanja z usposabljanjem za energetska in bivalna sanacija stavb za gospodinjstva z nizkimi dohodki.
- 10) Začeti je treba z doslednim izvajanjem Akcijskega načrta razvoja ekološkega kmetijstva do leta 2015. Ekološko kmetijstvo ustvarja večje število delovnih mest, ki so tudi bolj kakovostna. Ekološko kmetijstvo spodbuja regionalni razvoj in prispeva k enakomernejši geografski poselitvi prebivalstva. Ekološko kmetijstvo mora zaradi vsestranskih pozitivnih učinkov zavzeti prvo mesto pri strategiji oskrbe s hrano v Sloveniji.
- 11) Prostorski razvoj Slovenije mora temeljiti na policentričnem razvoju, ki omogoča več zaposlitvenih ter funkcijskih središč v državi. Prekiniti je treba s prakso razpršene in stihijske urbanizacije, ki je energijsko, prostorsko ter infrastrukturno potratna ter zahteva visoka vlaganja ter vzdrževanje. Potrebno je načrtovanje stanovanjskih sosesk z veliko gostoto stanovanjskih enot, kjer so vnosi (promet, ogrevanje) ter izpusti (odpadki, odpadne vode) na osebo manjši ter lažje in bolj učinkovito nadzorovani. Pri prostorskem načrtovanju je treba upoštevati prilagajanje na podnebne spremembe za zmanjšanje stroškov prilagajanja in škod. Zagotoviti moramo kvalitetne osnove za trajnostno izkoriščanje OVE v Sloveniji.
- 12) Pri prostorskih načrtih je treba dosledno upoštevati načela usklajenega razvoja in zajezi gradnjo izven ureditvenih območij naselij. Politika urejanja prostora potrebuje zakonsko podlago, navodila za urejanje naselij, izobraževanje ključnih akterjev in krepitev inšpekcijske službe. Takšna politika potrebuje izboljšanje upravnega postopka na področju urejanja prostora in graditve objektov.
- 13) Skladno s spremembo prostorske politike, potrebujemo celovit preobrat v prometni politiki. Nujna je vpeljava trajnostnega prometnega načrtovanja na ravni regij, občin, ustanov ter podjetij. Temu primerno je potrebno graditi in dimenzionirati infrastrukturo in ne obratno. Če se bomo brez ustreznega načrtovanja ter postavitve jasnih, trajnostno usmerjenih ciljev lotili gradnje nove infrastrukture (četudi bodo to železnice), bodo uspehi na področju prometne politike bistveno manjši. Nujna je tudi revitalizacija javnega potniškega prometa. Prometni podsistemi morajo pričeti s postopnim prenosom zunanjih stroškov v notranje.
- 14) Zaradi škodljivih vplivov na ljudi, živali in za potrebo po izvajanju ukrepov varčne rabe energije je treba prekiniti s prakso svetlobnega onesnaževanja. Spodbujati je treba razvoj svetlobnih virov za zunanjo razsvetljavo z barvno temperaturo nižjo od 2400 Kelvinov. Prekiniti je treba s prakso osvetljevanja cestnih križišč in avtocest. Število, velikost in svetlost črk na reklamnih panojih je treba z ustrezno zakonodajo in njenim doslednim izvrševanjem spraviti na minimalen nivo.
- 15) Gozd s svojim lesnim bogastvom pomeni veliko strateško prednost Slovenije. Spodbujati moramo trajnostno gospodarjenje z gozdom in promocijo lesa kot naravnega materiala. Ob upoštevanju ravnovesja med okoljskimi, socialnimi in ekonomskimi funkcijami gozda je treba povečati »zdravo« rabo lesa kot surovine za lesno in papirno industrijo ter kot energenta. Spodbujanje energetske rabe lesne biomase je treba po zgledu sosednjih držav povezati z razvojem lesnopredelovalne industrije.
- 16) V kolikor gre pri izpeljavi gornjih programov za javna sredstva, je treba na projektni ravni zagotoviti oceno stroškov in učinkov.
- 17) Zagotoviti je treba učinkovit sistem spremljanja, nadzora, evalvacije zgoraj naštetih programov. Zagotoviti je treba prenos znanj in izkušenj, da se bodo napake oz. slabosti posameznih ukrepov ugotovile (in ne zamolčale), poiskali njihovi vzroki in bodo odpravljene. Tako ne bo prihajalo do njihovega nepotrebne ponavljanja.

Refleksija nevladnih okoljskih organizacij na gospodarsko krizo in izhodno strategijo:

Nevladne okoljske organizacije jemljemo na znanje pripravo izhodne strategije s strani Službe Vlade RS za razvoj in evropske zadeve. Menimo, da zagotavljanje skladnosti kratkoročnih protikriznih ukrepov s cilji dolgoročnih strukturnih prilagoditev v smislu zagotavljanja prehoda v nizko-ogljeno in na znanju temelječe gospodarstvo ni le ena izmed ključnih nalog izhodne strategije, kot je v njej zapisano. Obravnavati se mora kot ključna naloga, ki mora biti pri zastavitvi hierarhije prioritet postavljena prav na prvo mesto.

Priznavamo, da je v izhodni strategiji veliko govora o politiki zaposlovanja, izobraževanja in o trajnostni energetiki. Pogrešamo pa jasno povezavo med politiko spodbujanja zaposlovanja, izobraževanjem in usposabljanjem delavcev za zahtevnejša delovna mesta z višjo dodano vrednostjo ter spodbujanjem ukrepov za prehod v nizko-ogljeno družbo. Pogrešamo izraz jasnega političnega spoznanja, da takšna povezava obstaja in da se bo na tej osnovi vodila usklajena politika.

Nevladne okoljske organizacije se zavzemamo za varčevalne ukrepe Vlade RS na strani javne porabe - predvsem tam, kjer ne vplivajo bistveno na splošno družbeno blaginjo (t.j. v upravnih organih in javnih gospodarskih subjektih ter podjetjih v državni lasti). S tako pridobljenimi prihranki se pripomore k izvedbi zgoraj navedenih programov.

Današnja gospodarska kriza, s katero se sooča svet, je na eni strani odraz pretiranih finančnih špekulacij in malverzacij v finančnem sektorju. Na drugi strani pa je kriza odraz napačnih gospodarskih procesov v realnem sektorju. Potrošniška miselnost na strani potrošnika in izčrpavanje naravnih resursov na strani ponudbe vodijo v gospodarsko-socialno in okoljsko zgrešeno smer. Vrednoti trajnostnega razvoja in družbene solidarnosti sta ključ za izhod iz gospodarske krize in predstavljata idejno osnovo za vsakršno izhodno strategijo.

Gospodarska kriza pomeni veliko prebojno priložnost, saj ambiciozna vpeljava trajnostne gospodarske politike na vseh gospodarskih sektorjih prinaša nova in kvalitetnejša delovna mesta oz. delovna mesta z višjo dodano vrednostjo.

Nevladne okoljske organizacije se zavedamo, da programi prehoda v nizkoogljeno družbo in spodbujanje zelenih delovnih mest lahko srednjeročno prinašajo nekoliko višje cene električne energije in delno izgubo delovnih mest v sektorju fosilnih goriv. Vendar nevladne organizacije poudarjamo, da prednosti izvajanja zgoraj naštetih programov srednje in dolgoročno odtehtajo slabosti – neto učinek je tako pozitiven.

Prednosti izvajanja zgoraj naštetih programov se kažejo v novih, kvalitetnejših delovnih mestih z višjo dodano vrednostjo na zaposlenega in dvigu kupne moči prebivalstva. Prednosti izvajanja takšnih programov so v zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov, varčevanju z energijo, stabilizaciji cen energentov. Uresničevanje takšnih programov povečuje energetske in prehranske samozadostnosti, zmanjšuje primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance. Povečuje se konkurenčnost in inovativnost gospodarstva, ki vodi v povečan izvozni potencial. Izpeljava takšnih programov prispeva k zunanjepolitičnemu ugledu Slovenije v svetu, saj je takšna politika v skladu z zavezujočim podnebno-energetskim paketom, sprejetim na ravni celotne Evropske unije, prav tako pa je v skladu z obvezami, sprejetimi v kyotskem protokolu.

Od nosilcev političnega odločanja pričakujemo zavedanje o resnosti gospodarskih in podnebno-energetskih izzivov ter njihovo jasno zavezo k politiki prehoda v nizkoogljeno družbo. Pri procesu izvajanja zgoraj naštetih nizkoogljicnih programov smo nevladne okoljske organizacije pripravljene prevzeti soodgovornost z nadaljnjim izvajanjem ozaveščevalnih in izobraževalnih aktivnosti. Hkrati se zavezujemo k aktivnemu spremljanju procesov sprejemanja in izvajanja podnebno-energetskih politik.

Podpisnice: CIPRA, Društvo Temno nebo Slovenije, FOCUS, Greenpeace Slovenija, Inštitut za trajnostni razvoj, Slovenski E-forum, Umanotera – Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.